
Proefsleuvenonderzoek te Oostkamp – Nieuwenhove

Joris Sergant

Universiteit Gent

Project :

Proefsleuvenonderzoek te Oostkamp *Nieuwenhove* in het kader van het FWO-project “Studie van de impact van het Neolithicum in de Vlaamse Zandstreek” (2008-2011)

Kadaster:

Oostkamp *Nieuwenhove*: perceel 397a

Vergunningen:

Oostkamp *Nieuwenhove*: dossiernummer 2008/229

Uitvoerder :

Sergant Joris

Universiteit Gent – Vakgroep Archeologie

© 2010 – Universiteit Gent

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van de auteur.

Inhoudstafel

1. Voorwoord	p. 2
2. Situering en doelstelling	p. 2
3. Archeologische voorkennis	p. 6
4. Resultaten van het onderzoek	p. 6
4.1. Oostkamp Nieuwenhove	p. 6
4.1.1. Inleiding	p. 6
4.1.2. Proefsleuven	p. 6
4.1.3. Conclusies	p. 16
5. Bibliografie	p. 17
6. Bijlage	p. 19

1. Voorwoord

Graag willen we een aantal mensen bedanken. Zonder hun hulp was het immers niet mogelijk geweest deze twee onderzoeken te voeren. Vooreerst verdienen het Agentschap Natuur en Bos/Ruimte en Erfgoed Vlaanderen evenals Martin Braeckvelt een woord van dank voor het verlenen van toegang tot de percelen en toestemming tot opgraving. Verder danken wij Leen Carlier voor het uitzetten van de sleuven en collega's Guy De Mulder en Davy Herremans voor het determineren van het schervenmateriaal. Voorts wensen wij FWO-Vlaanderen te danken voor het financieren van het project "Studie van de impact van het Neolithicum in de Vlaamse Zandstreek" (2008-2011).

2. Situering, doelstelling en methodologie

Oostkamp *Nieuwenhove* situeert zich binnen de gemeente Oostkamp, gelegen ten zuiden van Brugge (provincie West-Vlaanderen) (fig. 1 tot 4). De site is gelegen langs de Waardamme-/Rivierbeek die samenvloeit met de Hertsbergebeek in Oostkamp en die deel uitmaken van het belangrijkste beekstelsel tussen de Leie en Brugge. Langs de beide zijden van de twee valleien bevinden zich matig droge tot droge duingordels (tot 15m TAW) gevormd uit dekzand afkomstig uit de alluviale vlakten. Tussen beide valleien in situeert zich een relatief vlakke zone (max. 17m TAW) met een vrij slechte drainage door de aanwezigheid van tertiair substraat op geringe diepte. Ten noordwesten en ten zuiden bevinden zich twee tertiaire getuigenheuvels (respectievelijk 20 en 25m TAW).

Oostkamp *Nieuwenhove* bevindt zich op een lage zandrug (10 à 11m TAW) met een uitgesproken microtopografie op perceel 397a onmiddellijk ten noordnoordwesten van de Waardamme/Rivierbeek. De zandrug bestaat uit een droge zandbodem en matig droge lemig zandbodem met verbrokkelde humus/ijzer B-horizont (Sch, Zbh). Bij het afgraven van de ploeglaag in proefsleuf 3 en 5 werd de rand van een depressie aangesneden die als een ovale verkleuring zichtbaar was op luchtfoto's. De depressie was opgevuld met bruingrijs lemig zand; vermoedelijk kent dit pakket een post-middeleeuwse ouderdom. In proefsleuf 1 werd de mogelijke aanzet van een kleine depressie aangetroffen. Enkel in deze depressies waren nog restanten van de originele podzol aanwezig.

Op 1,5km ten zuidoosten van Oostkamp *Nieuwenhove* werd een tweede vindplaats onderzocht, nl. Hertsberge *Papenvijvers 4* (Sergant 2011).

Het proefsleuvenonderzoek op beide sites kadert binnen het FWO-project "Studie van de impact van het neolithicum in de Vlaamse Zandstreek" (2008-2011). Onze huidige kennis van het neolithicum in België (ten vroegste vanaf 5300 v. Chr.) verschilt grondig naargelang regio en periode. In het zuiden van België, meer bepaald in de leemstreek van Midden-België (in het bijzonder Haspengouw, Henegouwen en Brabant), is het neolithicum vrij goed tot goed gedocumenteerd en bestudeerd. Dit geldt vooral voor de vroege en midden fase van het Neolithicum, corresponderend met de Bandkeramische cultuur en de Michelsbergcultuur. Beide culturen zijn reeds grondig onderzocht en bestudeerd door talloze opgravingen,

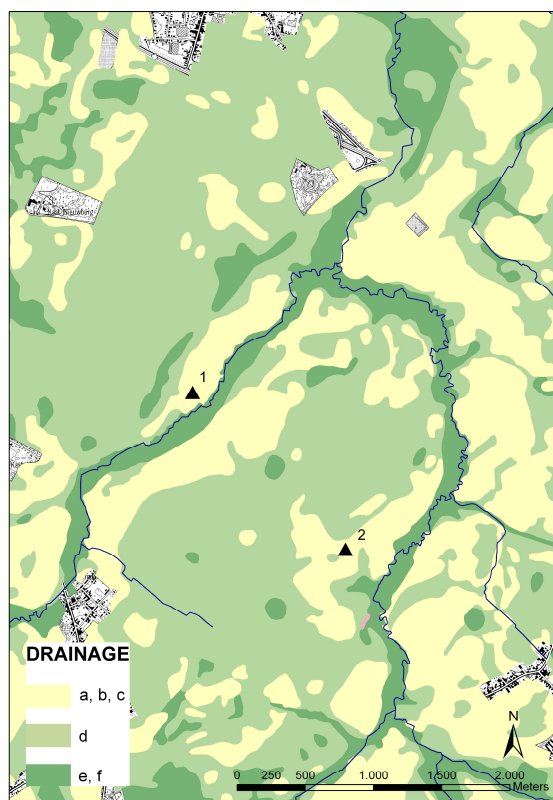
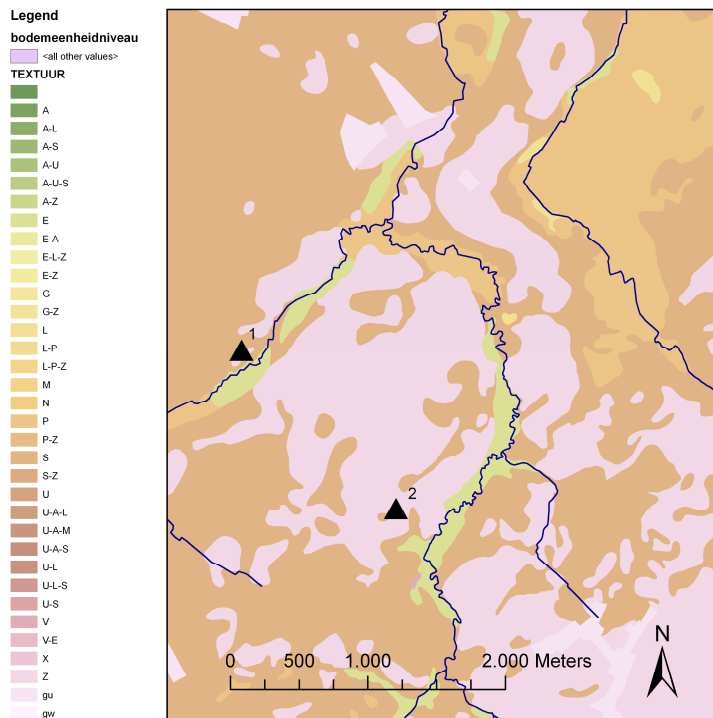

Fig. 1 (bovenaan): Bodemtextuur van de omgeving van beide sites met bijhorende legende. Site 1: Oostkamp *Nieuwenhove*; site 2: Hertsberge *Papenvijvers 4*.

Fig. 2 (onderaan): Vereenvoudigde drainageklassen-kaart: beige (a, b & c), lichtgroen (d) en donkergroen (e, f, g & h). Site 1: Oostkamp *Nieuwenhove*; site 2: Hertsberge *Papenvijvers 4*.

interdisciplinaire en doctorale studies (Jadin 2003, Vanmontfort 2004). De kennis van het Neolithicum in de Vlaamse zandstreek contrasteert hier echter fel mee. Er is nauwelijks iets bekend over deze cruciale periode in deze regio, in die mate zelfs dat sommige vorsers (Vermeersch 1990, Verhart 2000) twijfelen of de Vlaamse zandstreek wel degelijk integraal geneolithiseerd is geweest. Op enkele geïsoleerde en slecht gedocumenteerde/bewaarde (graf)vondsten na waren immers tot voor kort geen vindplaatsen uit het Neolithicum bekend. Hetzelfde geldt trouwens ook voor de aangrenzende delen van Zuid-Nederland (Verhart 2000), waar de toestand niet veel beter is.

Nederzettingssporen uit het neolithicum zijn bijzonder schaars (cf. supra). De enige huisplattegrond uit deze periode werd (naast sporen uit de metaaltijden en romeinse tijd) opgegraven te Waardamme *Vijvers* (Demeyere et al. 2006), gesitueerd op slechts enkele kilometer van beide onderzoekslocaties. Het betreft een trapezoidaal huis uit het Finaal-Neolithicum en de bijhorende materiële cultuur wees op een verwantschap met de Noord-Franse *Groupe du Gord/Dêule-Escout*. In 2008 tot 2010 werd door de UGent te Hertsberge *Papenvijvers 3* een waarderend en evaluerend proefsleuvenonderzoek verricht in opdracht van de Agentschappen Ruimte en Erfgoed-Vlaanderen en Natuur en bos (Van de Vijver et al. 2008), dit in het kader van een herbebossingsproject in de driehoek Oostkamp-Hertsberge-Waardamme. Er werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op de

locatie Hertsberge *Papenvijvers 3* waarbij, naast sporen (in hoofdzaak grachtstructuren) uit de metaaltijden en recentere periodes, twee depressies werden aangesneden met opvullingspakketten uit de ijzertijd en het finaal-neolithicum.

Op luchtfoto's genomen door J. Semey is te zien dat zich zowel te Oostkamp *Nieuwenhove* als te Hertsberge *Papenvijvers 4*, naast een aantal andere structuren, een schijnbaar onderbroken gracht bevindt (Van De Vijver 2008, p. 57 en p. 47). Onderbroken grachtstructuren komen frequent voor op (midden-)neolithische sites in de (zand)leemstreek (bv. Spiere *De Hel*) (Casseyas & Vermeersch 1993), in de zandsteek werden ze voorlopig nog niet vastgesteld. Het hoofddoel van het onderzoek was dan ook om te proberen deze grachten te dateren. Er werd geopteerd om op basis van de luchtfoto's op een aantal locaties proefsleuven te trekken dwars op de verschillende structuren. Structuren die duidelijk ouder zijn dan de periode middeleeuwen/post-middeleeuwen werden gecoupeerd waarbij archeologisch materiaal (indien aanwezig) werd gerecupereerd en waarbij ook pollenstalen werden genomen. Bij de recentere structuren werd bij het opschaven archeologisch materiaal verzameld zodat enig zicht verkregen werd op hun datering.

Daar beide sites zich op akkers bevinden die momenteel nog in gebruik zijn, konden zij enkel onderzocht worden in de winterperiode. Vooral bij het onderzoek te Oostkamp *Nieuwenhove* werd enige hinder ondervonden van de slechte weersomstandigheden.

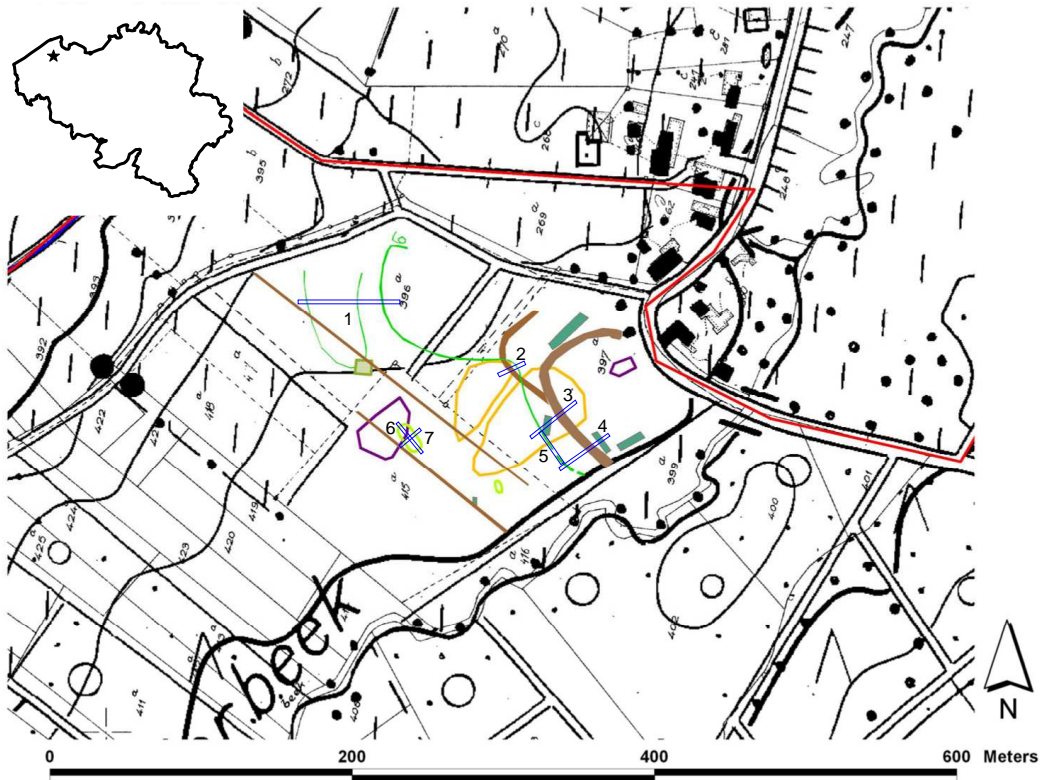

Fig. 3 en 4: Topo- en kadasterkaarten met aanduiding van de luchtfotografische sporen evenals de positie van de proefsleuven (blauw); boven: Oostkamp *Nieuwenhove* (met inzet België), onder: Hertsberge *Papenvijvers 4*.

3. Archeologische voorkennis

De archeologische informatie van de ruimere omgeving rond beide sites is eerder beperkt met uitzondering van de opgravingen te Waardamme *Vijvers* en Hertsberge *Papenvijvers 3* (cf. supra). Wel werd in 2008 in het kader van het evaluerend en waarderend onderzoek in opdracht van Ruimte en Erfgoed-Vlaanderen en Natuur en Bos o.m. Oostkamp *Nieuwenhove* onderworpen aan een veldprospectie (Van De Vijver 2008, p. 59). Hierbij kwamen, naast veel aardewerkvondsten uit de late 16 tot 18de eeuw (met de nadruk op de 17de eeuw) (determinatie D. Herremans-UGent), een aantal vuurstenen aan het licht waarbij zowel mesolithische als neolithische gidsfossielen werden aangetroffen.

4. Resultaten van het onderzoek

Hieronder worden de resultaten besproken van het onderzoek te Oostkamp *Nieuwenhove*. De grondplannen van de in de tekst besproken proefsleuven zijn in bijlage toegevoegd. De resultaten van beide onderzoeken werden reeds gepubliceerd in Lunula (Sergant, De Mulder & Van De Vijver 2010).

4.1. Oostkamp Nieuwenhove (november/december 2008)

4.1.1. Inleiding

Oostkamp *Nieuwenhove* bevindt zich op

perceel 397a, aan de overzijde van de Waardamme/Rivierbeek onmiddellijk ten noordwesten van een zone tussen de Waardamme- en Hertsbergebeek die op middellange termijn zal herbebost worden.

Luchtfoto's toonden (herhaaldelijk) de aanwezigheid van een (vermoedelijk oude) onderbroken grachtstructuur met mogelijk een antenne-toegang, een tweeledige (middeleeuwse/post-middeleeuwse) grachtstructuur bestaande uit een breed en een iets smaller gedeelte en een lusvormige gracht. Daarnaast waren eenmalig enkele mogelijke huisplattegronden te zien evenals een ovaalvormige structuur.

De luchtfotografische sporen werden gegeorefereerd en op basis hiervan werden de hieronder beschreven proefsleuven uitgezet (door Leen Carlier). Er werd geopteerd om zeven proefsleuven aan te leggen. Een eerste proefsleuf (zie p. 26) werd getrokken door de twee uiteinden van de lusvormige gracht en de oude onderbroken gracht. Een tweede proefsleuf (zie p. 27) werd aangelegd door de smalste van de tweeledige grachtstructuur en door de oude onderbroken gracht die elkaar op deze plaats snijden. De derde (zie p. 27) en de vierde proefsleuf (zie p. 28) werd getrokken door de breedste gracht van de tweeledige grachtstructuur en de oude onderbroken gracht. Een vijfde sleuf (zie p. 29) maakt de verbinding tussen de derde en de vierde met als doel de mogelijke onderbreking te lokaliseren. Proefsleuf zes en zeven vormen een kruis op de mogelijke ovale structuur.

4.1.2. De proefsleuven

Sporen in PS 1 (65,85m) (Coördinaten: 70,347/202,384 (A); 70,412/202,389 (B))

Deze sleuf schoot vrij snel onder water (fig. 5), vermoedelijk een combinatie van oppervlakte/hangwater en grondwater.

Bijgevolg moest de sleuf leeg getrokken worden met een vuilwaterpomp en moest het grondplan snel worden ingetekend. Het maken van profielen was in deze omstandigheden een bijna onmogelijke opgave; slechts twee van de drie in de proefsleuf aanwezige grachten konden worden gecoupeerd.

Fig. 5: Oostkamp *Nieuwenhove* PS 1 (links) en coupes van Spoor 1 (rechts boven) en Spoor 3 (rechts onder).

Spoor 1 ('onderbroken gracht')

Deze gracht (breedte 170cm - diepte 58cm) (fig. 5) heeft licht naar buiten buigende wanden en een afgeronde bodem. Het centrale deel van de vulling bestaat uit

grijsbruin lemig zand met lichtbeige en oranje brokken zand en is ingebed in vrij homogeen licht lemig (donker)grijs zand. In dit spoor werden bij het opschaven en couperen geen

archeologische resten aangetroffen. In de

Spoor 2 ('lusvormige gracht')

Spoor 2, eveneens een gracht, situeerde zich in een kleine depressie die niet kon worden drooggepompt en bijgevolg niet goed kon worden geregistreerd. Wel kon de vermoedelijke aanzet van dit spoor geregistreerd worden: vermoedelijk bevindt deze gracht zich op 15,75m van spoor 1.

Spoor 3 ('lusvormige gracht')

Deze gracht (breedte 98cm – diepte 25cm) (fig. 5) bevindt zich op 35,50m van spoor 2 en heeft een afgeronde bodem. Spoor 3 is opgebouwd uit twee delen: het bovenste pakket is zwartgrijs, relatief homogeen en sterk humeus zand terwijl het pakket daaronder heterogeen grijs/(zwart)grijs is, meer ijzerconcreties bevat en twee zwartgrijze organische bandjes bezit waarvan de onderste zich op de bodem van de gracht bevindt. Bij het couperen van de gracht werd enkel in het bovenste pakket een steen aangetroffen. Ook hier werd een pollenstaal genomen.

Sporen in PS 2 (13,50m) (Coördinaten: 70,482/202,336 (A); 70,494/202,344 (B))

De ondergrond in deze korte proefsleuf bestaat uit B of B/C-horizont.

Spoor 1 ('onderbroken gracht')

Spoor 1 (breedte 96cm – diepte 45cm) (fig. 6) is een gracht met een getrapte/convexe wand en min of meer vlakke bodem. De vulling

coupe werd een pollenbak geslaan.

bestaat uit twee delen. Bovenaan bevindt zich donkergrijsbruin, relatief homogeen licht lemig zand met hier en daar een brok B-horizont en een donkere vlek. Daaronder treffen we een heterogener (donkergrijs met bleekgrijze en bruine vlekken) en zandiger vulling met onderaan enkele brokken B-horizont. Er werden bij het couperen van dit spoor drie artefacten aangetroffen, nl. twee stenen en een klein scherfje in prehistorische techniek. In profiel A-B werd een pollenbak geslaan.

Spoor 2 ('tweeledige grachtstructuur' – smal gedeelte)

Op ca. 1,5m ten westen van spoor 1 situeert zich spoor 2. Zowel tussen beide sporen in als aan de westzijde van de eigenlijke grachtstructuur (i.e. spoor 2b) bevinden zich overgangszones (met name spoor 2a en 2c) met een afwisseling van grachtvulling en B/C-horizont. De gracht zelf is ca. 4,35m breed en centraal 1,34cm diep (bepaald d.m.v. een edelman-boring). De grachtvulling bestaat uit licht lemig bruingrijs zand met iets donkerdere vlekken. In de vulling werden slechts enkele (post-middeleeuwse) scherven aangetroffen. Vermoedelijk gaat het om een post-middeleeuwse gracht.

Spoor 3

Spoor 3 is een (1m brede) recente gracht met ploeglaag-vulling.

Fig. 6: Oostkamp *Nieuwenhove* PS 2 Spoor 1 (links) en PS 3 Spoor 2 (rechts).

Sporen in PS 3 (35,50m) (Coördinaten: 70,506/202,289 (A); 70,533/202,312 (B))

Deze proefsleuf werd aangelegd in een depressie. In de westelijke helft van de sleuf treffen we een sterk gebioturbeerde A-horizont aan met daar bovenop een 30 tot 40cm dik opvullingspakket (met veel biogalerijen van en naar de bovenliggende ploeglaag) bestaande uit grijsbruin, lemig zand. Het archeologische materiaal uit dit pakket (o.m. baksteen, aardewerkscherven, ijzeren nagels,...) kan vermoedelijk in de late 15de – 16de eeuw geplaatst worden (determinatie D. Herremans).

In het oostelijke deel van de sleuf wordt de gebioturbeerde A-horizont (vanaf 29,60m) afgedekt met een zeer heterogeen, geelbeige/zwartgrijs zandig pakket.

Spoor 1 ('onderbroken gracht')

Zie bespreking spoor 1 in PS 5.

Spoor 2

Spoor 2 (fig. 6) bestaat uit een structuur met

geelbeige sterk gebioturbeerd zand (2a) en een configuratie van greppels (2b) met een bruingrijze, lemig zandige vulling vergelijkbaar met het pakket net onder de ploeglaag in PS 5. Deelstructuur 2a werd niet gecoupeerd maar bij het opschaven werden een post-middeleeuwse scherf en een ijzeren nagel aangetroffen. Vermoedelijk kent spoor 2 - gezien de vulling en de aanwezige artefacten - een post-middeleeuwse datering.

Spoor 3a & 3b ('tweeledige grachtstructuur' – breed gedeelte)

Op ca 2m. ten oosten van spoor 2 bevindt zich een brede gracht (8,65m) (spoor 3a) die centraal 85cm diep is (de diepte werd bepaald d.m.v. een edelman-boring). De vulling van deze structuur bestaat uit homogeen bruingrijs lemig zand. Bij het opschaven werden een aantal scherven en baksteenfragmenten aangetroffen die wijzen op een datering in de late 15de – eerste helft 16de eeuw (determinatie D. Herremans). Ten westen van deze gracht bevindt zich een overgangszone (spoor 3b) (breedte ca. 1m) bestaande uit grijsbruin lemig zand.

Fig. 7: Oostkamp *Nieuwenhove* PS 4 Spoor 1 (links boven), Spoor 4 (links onder) en Spoor 8 (rechts).

Sporen in PS 4 (53,65m) (Coördinaten: 70,516/202,266 (A); 70,559/202,298 (B))

De ondergrond in deze proefsleuf bestaat in de oostelijke helft uit C-horizont; in de westelijke helft wordt B-horizont of B/C aangetroffen met enkele mogelijke windvallen (witgrijs zand). Opvallend is de sterke stijging van het reliëf (ca. 25cm) onmiddellijk ten oosten van spoor 6.

Spoor 1

Vaag afgeijnde gracht (breedte 53cm – diepte maximaal 17cm) (fig. 7) met een afgeronde bodem en een vulling van lichtgrijs tot grijs zand met centraal wat roestvlekken. Uit de coupe van deze gracht werd enkel wat houtskool gerecupereerd.

Spoor 2 ('onderbroken gracht')

Gracht met een bruinigrijze sterk gevlekte vulling met brokken B-horizont waarvan de zuidoostelijke rand iets grijzer en homogener is. Deze gracht werd enkele meter verderop gecoupeerd in PS 5.

Spoor 3

Zeer vaag spoor (breedte ca. 45cm – diepte maximaal 4cm) met een grijsbeige kleur en eenzelfde vlekkenpatroon als spoor 1 waarvan enkel de westelijke grens vrij duidelijk te onderscheiden valt. Vermoedelijk gaat het om de bodem van een gracht.

Spoor 4, 5 & 6 ('tweeledige grachtstructuur' – breed gedeelte)

Spoor 5 (fig. 7) is een brede gracht (ca. 7m) met een diepte van 110cm (bepaald d.m.v. een edelman-boring). De vulling van de gracht bestaat uit donkergrijs zand met lichtgrijze vlekjes. In de lengterichting van de gracht zijn er een aantal 10-15cm brede, lineaire (ploeg?)sporen zichtbaar. Bij het opschaven werden 4 post-middeleeuwse scherven en een fragment van een ijzeren nagel aangetroffen. Ten westen van de gracht bevindt zich een grijsbruine overgangszone (breedte 1,20m) (spoor 4) met donkergrijze vlekken. Onmiddellijk ten oosten grenzend aan de gracht situeert zich een donkergrijs gelobd ploegspoor (?) (spoor 6) met lichtgrijze vlekken.

Spoor 7

Kuil (breedte 57cm – lengte >30cm – diepte 6cm) met sterk gebioturbeerde rand en onregelmatig profiel die slechts gedeeltelijk binnen de proefsleuf valt. De vulling bestaat uit donkergrijs zand met lichtgrijze vlekken. Bij het couperen werd een scherf in prehistorische techniek (en vijf kleine scherffragmentjes), een brok verbrande leem, een kwartsietische steen, een zandsteen en wat houtskool aangetroffen.

Spoor 8

Spoor 8 (lengte > 775cm – breedte 125cm) is een amorge, langgerekte structuur die slechts gedeeltelijk binnen de proefsleuf valt. Het smalle westelijke deel is bleekgrijs van kleur, geleidelijk overgaand naar gevlekt donkergrijs. Centraal bevinden zich een aantal verbrande leembrokken. Dit spoor werd niet gecoupeerd; bij het opschaven werden wel een vijftal scherven aangetroffen die in de late 15de of de eerste helft van de 16de eeuw kunnen gedateerd worden (determinatie D. Herremans).

Sporen in PS 5 (23,25m)

De ondergrond in deze proefsleuf evolueert van C-horizont in het zuiden van de sleuf naar E-horizont (rond ca. 7,50m) tot een gebioturbeerde A-horizont (vanaf ca. 12,50m) in het noorden die afgedekt is met een pakket bruinigrijze lemig zand. Deze evolutie gaat gepaard met een daling van het reliëf. Vanaf de grens tussen C en E-horizont worden er veel lineaire verstoringen (vermoedelijk ploegsporen) aangetroffen die allemaal dezelfde NNW-ZZO oriëntatie hebben. De ploegsporen bevatten allemaal bruinigrijze lemig zand waardoor zij niet meer als dusdanig herkenbaar zijn wanneer zij de 'onderbroken grachtstructuur' kruisen.

Spoor 1 ('onderbroken gracht')

Spoor 1 (fig. 8) maakt (vertrekkende vanuit PS 4) een flauwe bocht naar het noordwesten. Het uitzicht van dit spoor evolueert van zuid naar noord, waarbij de kleur en textuur van deze gracht wijzigt van grijsbruin met bleek- en donkergrijze vlekken en roestbrokjes naar (vanaf 7-8m) een merkkelijk grijzere vulling tot homogeen donkergrijs lemig zand (vanaf 11m). Vanaf 13m is de gracht, net als de andere sporen die zich op deze hoogte bevinden, afgedekt met grijs/bruingrijs lemig zand.

Omwille van deze evolutie werd besloten verschillende coupes te maken. Op ca. 3,5m van de zuidelijke sleufrand (i.e. de grens met PS 4) werd een eerste coupe (A-B) aangelegd (fig. 8). De gracht (breedte 1,84m – diepte 78 cm) bezit hier convexe wanden en een licht spitse bodem. De vulling, in hoofdzaak bestaande uit zandige pakketten, vertoont enkele vage kleurverschillen en drie banden. De hoofdtoon varieert van bruin(grijs) tot (donker)grijs terwijl twee banden donkergrijs zijn. Op de bodem van de gracht bevindt zich een derde zwarte (humeuze) band die stopt halfweg het profiel. Uit de vulling van de gracht werden enkel wat kwartsietische (zand?)stenen gerecupereerd. Van het profiel werd een pollenstaal genomen.

Een tweede (dubbel) profiel (E-F en G-H) werd aangelegd op ca. 10,5m van de grens met PS

4. Het eerste profiel (E-F) toont een ondiep grachtprofiel (breedte 1,90m – diepte 37cm) met een min of meer vlakke bodem die lichtjes stijgt in oostelijke richting. De vulling bestaat bovenaan uit bruingrijs relatief homogeen zand met hier en daar een donkerbruin organisch bandje dat door een brede donkerbruine band gescheiden wordt van heterogeen donkergrijs zand met witgrijze vlekken. Het tweede profiel (G-H) (fig. 8) toont een dubbele gracht waarvan de twee helften naadloos aan elkaar aansluiten met een overwegend donkergrijze vulling en enkele vage donkerbruine organische bandjes. Met uitzondering van enkele stenen werd bij het couperen geen archeologisch materiaal aangetroffen. Zowel van de enkele gracht als van de twee grachthelften van de dubbele gracht werd een pollenstaal genomen.

Een derde profiel (O-P), aangelegd op ca. 16m van de grens met PS 4, toont weer een enkele gracht (breedte 2,70m? – diepte 93cm) met een afgeronde bodem. De vulling bestaat uit homogeen donkergrijs lemig zand met enkele (donker)bruine organische bandjes (voornamelijk in de westelijke profielhelft). Bij het opschaven van de gracht werden een aantal post-middeleeuwse scherven evenals wat baksteen aangetroffen die vermoedelijk bij het afdekkende pakket behoren (cf. supra). Bij het couperen zelf kwam geen archeologisch materiaal aan het licht. Doordat de profielput razendsnel onder water schoot, kon geen pollenstaal genomen worden.

Fig. 8: Oostkamp *Nieuwenhove* PS 5 overzicht (links boven), Spoor 1 (rechts boven en –midden), Spoor 2 (links beneden) en Spoor 5 (rechts beneden).

Spoor 2

Spoor 2a (een kuil? breedte 44cm – diepte 13cm) (fig. 8) valt ten dele buiten de sleuf. Dit spoor raakt net aan spoor 1 zoals blijkt uit

coupe E-F. Deze structuur heeft bovenaan een vulling van (donker)grijs zand en onderaan heterogeen (donker)grijs en witgrijs gevlekt zand. Uit dit spoor werd enkel een steen gerecupereerd.

Vermoedelijk maakt spoor 2b dat dezelfde vulling heeft als 2a, deel uit van de overgangszone/randzone van de gracht.

Spoor 3 & 5

Beide sporen horen vermoedelijk tot dezelfde gracht die lichtjes afbuigt van het noordoosten naar het zuidwesten en die doorsneden wordt door spoor 1. De relatie tot de A-horizont kon niet vastgesteld worden (fig. 8). Het profiel van deze sterk gebioturbeerde gracht vertoont in coupe (breedte 44-38cm – diepte 24-26cm) een U-vorm met bovenaan licht naar buiten gebogen randen (i.e. een mogelijke aanzet van een getrapte gracht). In coupe F-G' (spoor 5) zien we bovenaan zwartgrijs organisch zand met houtskoolspikkels met daaronder witgrijs zand met zwarte organische bandjes. Coupe M-H (spoor 3) toont een licht ander beeld: bovenaan bevindt zich homogeen zwartbruin zand ingebed in iets heterogener zwartbruin zand met lichtbeige vlekken die toenemen naar onder toe. Bij het maken van beide coupes kwam geen archeologisch materiaal aan het licht met uitzondering van een matig verbrande afslag in vuursteen en drie zeer kleine scherfjes in prehistorische techniek. Van coupe F-G' werd een pollenstaal genomen.

Spoor 9

Spoor 9 is vermoedelijk de onderzijde van een vaag afgelijnde kuil (breedte 50cm – diepte maximaal 5cm) die grotendeel binnen de proefsleuf viel en die ten dele werd verstoord door een ploegspoor. Deze structuur heeft een vulling van grijs gevlekt zand. Bij het couperen van dit spoor werd enkel wat houtskool en een afslag in kwartsietisch gesteente aangetroffen.

A-horizont

In de noordelijke helft van de proefsleuf werden restanten van een oude, zwaar gebioturbeerde A-horizont met lokaal vrij veel houtskool of verbrand leem. Verspreid over deze horizont werden 54 scherven in prehistorische techniek aangetroffen (determinatie G. De Mulder; zie Sergant, De Mulder & Van de Vijver M. 2009) waarvan 12 randfragmenten. Opvallend was het grote aantal fijnwandige, goed gegladde scherven in dit ensemble. Besmeten wandscherven waren maar sporadisch aanwezig. Op vier scherven kon een decoratiepatroon vastgesteld worden o.a. een spatelindruk (fig. 9:8), een enkel en een dubbel groef patroon (fig. 9:7, 10). Een geknikte scherf vertoonde een patroon dat mogelijk op een driehoeksmotief wijst (fig. 9:9). Dergelijk motief is goed gekend in de late bronstijd urnengravingen zoals te Temse/Veldmolenwijk (Bourgeois 1989a) en te Destelbergen (De Laet *et al.* 1986). Twee randfragmenten zijn toe te schrijven aan de zgn. "knikwandschaaltjes" (fig. 9:6). Deze komen frequent voor in de eindfase van de late bronstijd en de vroege ijzertijd. Voorbeelden zijn gekend uit nederzettingscontexten te Kruishoutem/Wijkhuis (Bourgeois *et al.* 1983), Velzeke (De Mulder & Deschietter 2007), Sint-Denijs-Westrem (Hoorne *et al.* 2009) en een gelijkaardige A-horizont te Kluisen (Laloo *et al.* 2008). Parallellen voor de fragmenten met een afgeronde, licht verdikte rand (fig. 9:4-5, 7) zijn opnieuw te vinden in de nederzettingscontext van Kruishoutem (Bourgeois *et al.* 1983). Hetzelfde geldt voor de licht uitstaande rand (fig. 9:1) en de rand van een gesloten vorm (fig. 9:3).

Het aardewerk van Kruishoutem/Wijkhuis levert de beste vergelijkingen (Bourgeois *et al.* 1983). Een ander chronologisch element is de sterke aanwezigheid van goed gegladde

fijnwandige ceramiek en de beperkte hoeveelheid van besmeten aardewerk. Dit zou kunnen wijzen op een datering in de late bronstijd (van den Broeke 1991).

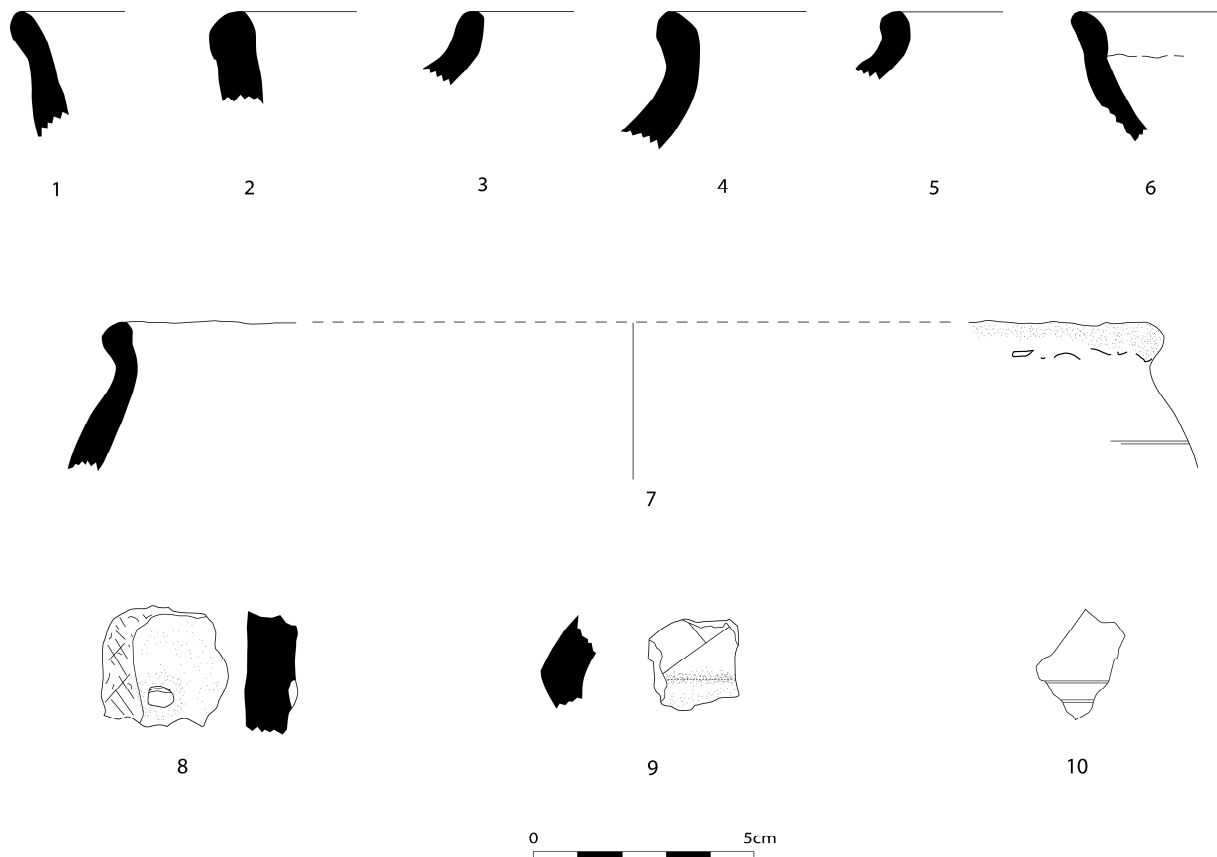

Fig. 9: Aardewerk afkomstig uit de A-horizont in PS 5 te Oostkamp *Nieuwenhove*.

Sporen in PS 6-7 (Coördinaten: 70,409/202,285 (A); 70,432/202,300 (B) en 70,410/201,311 (A); 70,432/202,276 (B))

Spoor 1 & 2

Enkel spoor 2 werd volledig blootgelegd maar vermoedelijk gaat het om twee gelijkaardige

sporen: beide sporen zijn grijs met veel humusvreter en bezitten een vage aflijning. Spoor 2 (lengte 7,50m en ter hoogte van coupe A-B: breedte 3,16m – diepte 1,20m) kan vermoedelijk beschouwd worden als een windval. Er werd geen archeologisch materiaal aangetroffen, noch bij het opschaven noch bij het couperen.

4.1.3. Conclusies

Vooreerst werden een aantal luchtfotografische observaties bevestigd op het terrein. Zo blijken de lusvormige grachtstructuur, de (brede) tweeledige structuur en de onderbroken grachtstructuur wel degelijk aanwezig. Opvallend is wel dat bij deze laatste geen onderbreking kon worden vastgesteld. De 'onderbreking' op de luchtfoto situeert zich bij de aanzet van de depressie: ofwel gaat het om het ondiepe grachtgedeelte ofwel speelt de afdekking in de depressie een rol. De coupes in de verschillende proefsleuven toonden aan dat het om een oude gracht gaat met een complexe geschiedenis. Helaas werd bitter weinig archeologisch materiaal verzameld uit deze gracht waardoor de exacte chronologie een probleem blijft. Mogelijk biedt de analyse van de pollenstalen enige uitkomst.

Ook de lusvormige gracht is een oude grachtstructuur maar ook hier kampen we met hetzelfde dateringsprobleem. De tweeledige gracht blijkt dan weer een postmiddeleeuwse datering te kennen.

Naast de verwachte sporen werden ook een aantal andere sporen aangetroffen zoals de oude grachtstructuren in PS 4 (sporen 1 en 3) en PS 5 (sporen 3 en 5). In deze laatste worden sporen 3 en 5 doorsneden door de 'onderbroken grachtstructuur'. Mogelijk maken spoor 1 van PS 4 en sporen 3 en 5 van PS 5 deel uit van dezelfde cirkelvormige structuur (met een diameter van 20m); enkel verder onderzoek kan hier uitsluitsel bieden. In PS 4 (spoor 7) en 5 (spoor 9) werden twee (bodems van) oude sporen aangetroffen. Eén amorf gedeeltelijk blootgelegd spoor (spoor 8 in PS 4) en de 'greppel'-structuur in PS 3 (spoor 2a en b) hebben hoogstwaarschijnlijk een postmiddeleeuwse datering.

De scherven uit de A-horizont kunnen gedateerd worden in de periode late bronstijd/vroege ijzertijd (met een lichte voorkeur voor de eerste periode).

Een aantal potentiële structuren zoals de ovaalvormige structuur en de huisplattegronden vonden geen bevestiging in de proefsleuven.

5. Bibliografie

Bourgeois J. 1989. De ontdekking van nieuwe grondstoffen en de eerste metaalbewerkingen in Temse en in het Waasland. In: H. Thoen, (red.). *Temse en de Schelde. Van IJstijd tot Romeinen*. Brussel: Gemeentekrediet, pp. 44-68.

Bourgeois J., De Laet S.J. & Thoen H. 1983. Opgravingen en vondsten te Kruishoutem-Wijkhuis: sporen van de bandkeramische cultuur en nederzettingssporen uit de IJzertijd. *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, XXXVII, pp. 3-44.

Casseyas C. & Vermeersch P.M., 1994. Een versterking uit de Michelsbergcultuur (MK) te Spier 'De Hel' (West-Vlaanderen), *Notae Praehistoricae* 13, pp. 127-133.

De Laet S.J., Thoen H. & Bourgeois J. 1986, *Les fouilles du Séminaire d'Archéologie de la Rijkuniversiteit te Gent à Destelbergen-Eenbeekeinde (1960-1984) et l'histoire la plus ancienne de la région de Gent (Gand). I. La période préhistorique*, Dissertationes Archaeologicae Gandenses 23. Brugge: De Tempel.

Demeyere F., Bourgeois J., Crombé Ph. & Van Strydonck M., 2006. New Evidence of the (Final) Neolithic Occupation of the Sandy Lowlands of Belgium: The Waardamme 'Vijvers' site, West Flanders. *Archäologisches Korrespondenzblatt*, Jahrgang 36, Heft 2: 179-194.

De Mulder G. & De Schieter J. 2007. Een nieuwe kuil uit de late bronstijd – vroege ijzertijd te Velzeke (provincie Oost-Vlaanderen). *Lunula. Archaeologia protohistorica*, XV, pp. 53-57.

Hoorne J., Clement C., De Doncker G., Messiaen L. & Verbrugge A. 2009. Een cluster nederzettingssporen uit de vroege tot midden bronstijd, vijf geïsoleerde kuilen uit de late bronstijd en nederzettingssporen uit de

ijzertijd tijdens het wegkofferonderzoek op Flanders- Expo – Zone 2 (Sint-Denijs-Westrem, Gent, provincie Oost-Vlaanderen, België). *Lunula. Archaeologia protohistorica*, XVII, pp. 91-95.

Laloo P., Perdaen Y., De Clercq W. & Crombé P. 2008. IJzertijdsporen in een Romeins landschap te Kluizen (Evergem, provincie Oost-Vlaanderen, België). *Lunula. Archaeologia protohistorica*, XVI, pp. 77-85.

Jadin I., 2003, *Trois petit tours et puis s'en vont... La fin de la présence danubienne en Moyenne Belgique*, Eraul 109, Liège.

Sergant J., 2010, De finaal-neolithische(?) vindplaats van Hertsberge 'Papenvijvers 3' (West-Vlaanderen, België): opgravingscampagne 2010, *Notae Praehistoricae* 30.

Sergant J., 2011, *Proefsleuvenonderzoek te Hertsberge Papenvijvers 4*, niet gepubliceerd rapport.

Sergant J., De Mulder G. & Van de Vijver M., 2010, Sporen uit de metaaltijden te Oostkamp Nieuwenhove, Hertsberge Papenvijvers 3 & Hertsberge Papenvijvers 4 (gemeente Oostkamp, West-Vlaanderen, België), *Lunula, Archaeologia protohistorica*, XVIII, pp. 23-29.

Sergant J., Van de Vijver M., Blanchaert H., Vandendriessche H., Langohr R., Lombaert L., Van Strydonck M., Boudin M. & De Wulf A., 2009. Een tweede vindplaats van de Deûle-Escout groep in de Vlaamse Zandstreek: de site van Hertsberge - Papenvijvers 3 (gemeente Oostkamp, West-Vlaanderen, België), *Notae Praehistoricae* 29, pp. 93-95.

Van de Vijver M., Dalle S., Sergant J., De Mulder G., Langohr R., Van Meirvenne M., Ameloot N., Simpson D., Saey T., Bourgeois J. & Crombé Ph., 2008. *Evaluatie en waardering van de archeologische sites Rooiveld-*

Papenvijvers Oostkamp (West-Vlaanderen). Juli-November 2008, UGent Archeologische Rapporten 17.

Van Den Broeke, P.W. 1991. Nederzittingsaardewerk uit de late bronstijd in Zuid-Nederland. In: H. Fokkens & N. Roymans, (red.). *Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de Lage Landen*, Nederlandse Archeologische Rapporten 13. Amersfoort: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, pp. 193-211.

Vanmontfort B., 2004. *Converging Worlds. The Neolithisation of the Scheldt basin during the*

late fifth and early fourth millennium cal BC. Onuitgegeven doctoraatsproefschrift KUL.

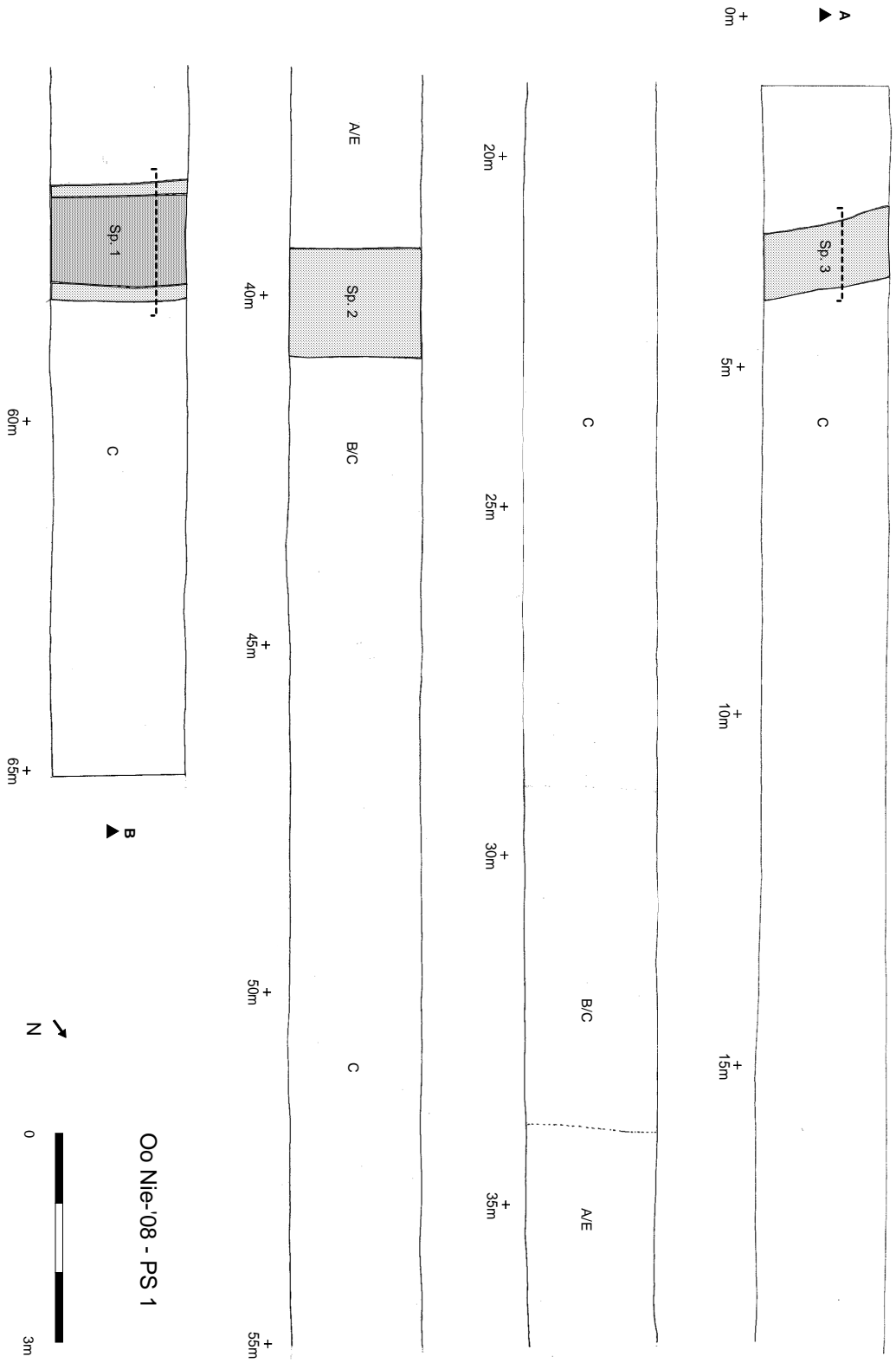
Verhart L.B.M., 2000, *Times fade away. The neolithisation of the southern Netherlands in an anthropological and geographical perspective*. Archaeological Studies Leiden University, 6.

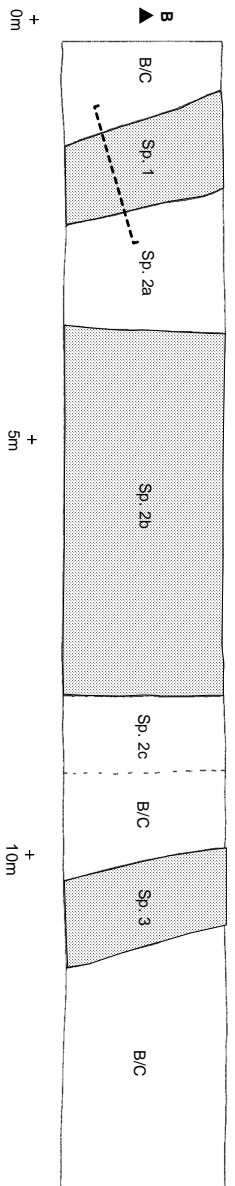
Vermeersch P.M., 1990. La transition du Mésolithique au Néolithique en Basse et Moyenne Belgique. In D. Cahen and M. Otte (eds), *Rubané and Cardial, Actes du Colloque de Liège, nov. 1988*, 95-103. Liège: ERAUL, 39.

6. Bijlage

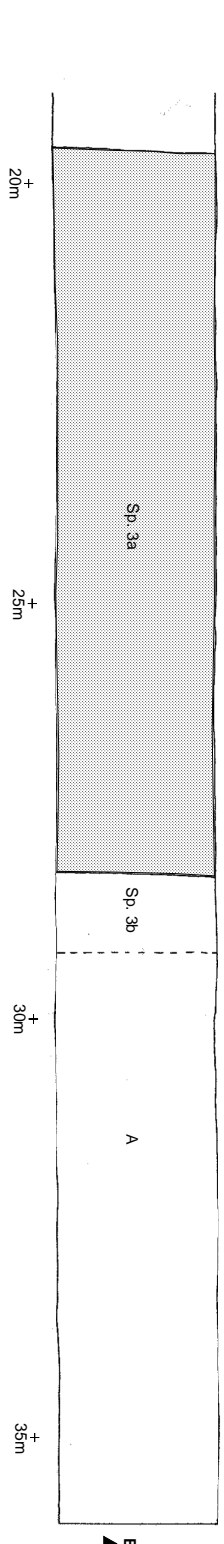
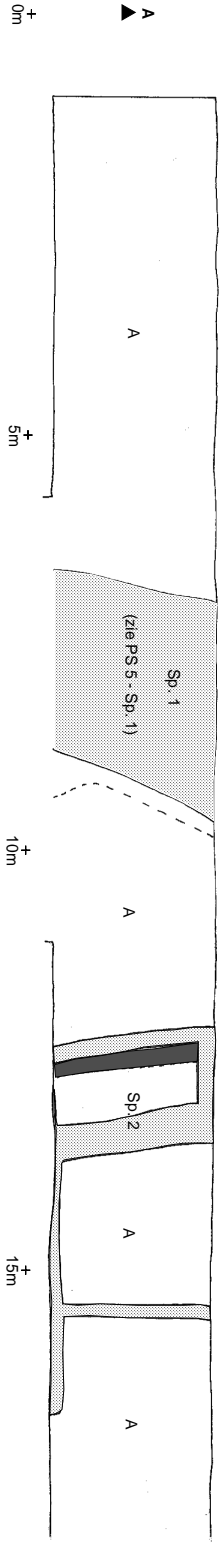
In onderstaande bijlage werden de grondplannen van de proefsleuvencampagnes te Oostkamp *Nieuwenhove* weergegeven. De tabellen van vondsten, structuren en foto's

evenals een digitale versie van dit rapport kunnen teruggevonden worden op bijhorende DVD.

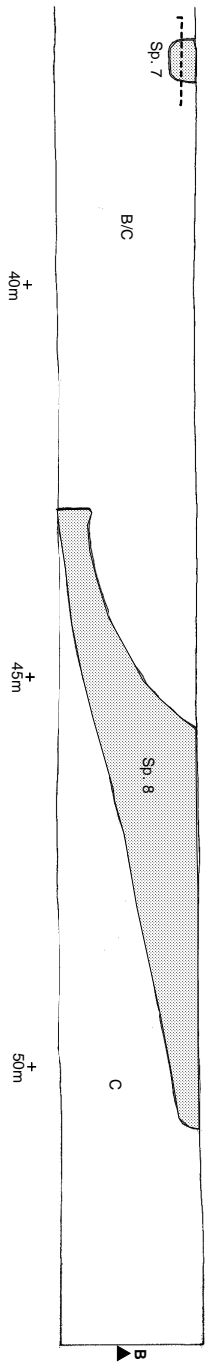
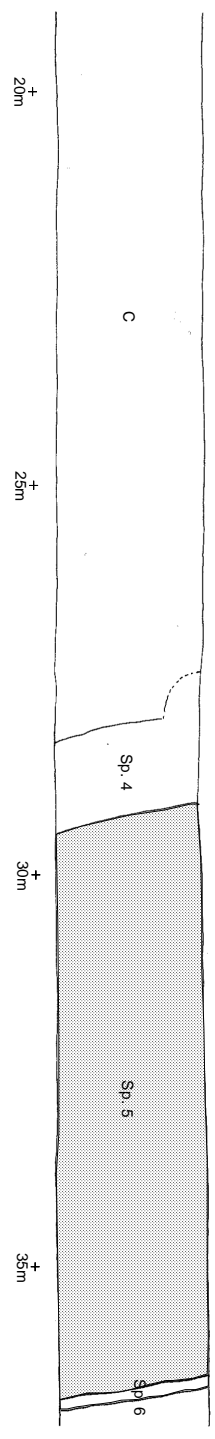
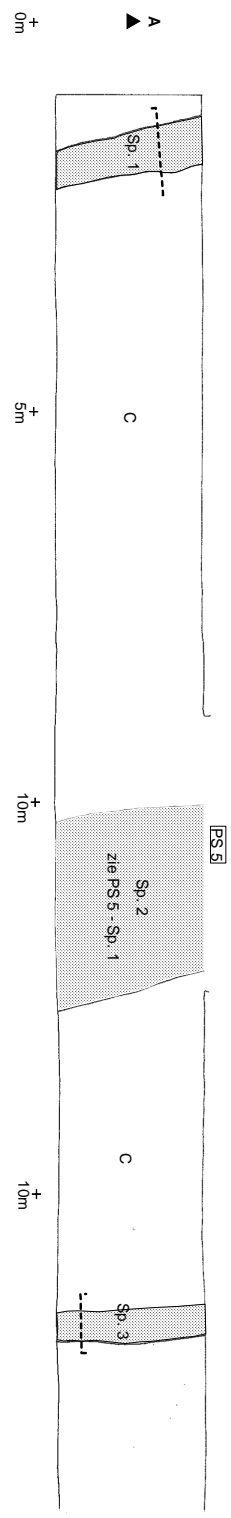

Oo Nie-08 - PS 2

Oo Nie-08 - PS 3

Oo Nie-08 - PS 4

0 3m

N

